

FILIP PULMAN

KNJIGA

PRAHA

TAJNA ZAJEDNICA

Preveo
Nenad Dropulić

 Laguna

Naslov originala

Philip Pullman

THE SECRET COMMONWEALTH

Copyright © 2019 by Philip Pullman

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Niku Mesindžeru,
sjajnom pesniku i nepokolebljivom prijatelju

Sve moguće u šta se veruje slika je istine.

Vilijam Blejk

Sadržaj

1. Mesečina i krvoprolíće	11
2. Odeća im je mirisala na ruže	22
3. Ormarić za prtljag	30
4. Srebrno posuđe.	42
5. Dnevnik doktora Strausa	57
6. Gospođa Lonsdejl	67
7. Hana Relf	86
8. Mala Klarendonska ulica	102
9. Alhemičar.	118
10. Lineova sala.	138
11. Čvor	157
12. Mrtvi mesec.	176
13. Cepelin	192
14. Kafe <i>Kosmopoliten</i>	206
15. Pisma	222
16. Drvo života	238
17. Rudari	261

18. Malkom u Ženevi	276
19. Profesor izvesnosti	292
20. Živa peć	311
21. Zarobljavanje i bekstvo	335
22. Atentat na patrijarha.	351
23. Trajekt za Smirnu	368
24. Bazar.	384
25. Kneginja Kantakuzina.	398
26. Bratstvo ovog svetog cilja	408
27. Kafe <i>Antaliya</i>	422
28. Miriorama	441
29. Novosti iz Tašbulaka.	452
30. Norman i Bari	471
31. Mali štap	488
32. Gostoljublje.	497
33. Mrtvi grad.	523

1

Mesečina i krvoproliće

Pantalaimon, daimon Lajre Belakve, sada zvane Lajra Srebrousta, ležao je na prozorskom pragu njene male radne i spavaće sobe u Koledžu Svete Sofije u stanju dalekom od misli koliko je to bilo moguće. Bio je svestan hladne promaje koja je vukla kroz okvir rđavo uglavljenog kliznog prozora pored njega i tople svetlosti petrolejske lampe na stolu ispod prozora, škriputanja Lajrinog pera i spoljne tame. U tom trenutku žudeo je za tamom i hladnoćom. Dok je ležao i okretao se prema hladnoći čas leđima, čas grudima, žudnja da izađe napolje prevladala je čak i njegovu nespремnost da govori s Lajrom.

„Otvori prozor“, rekao je najzad. „Hoću napolje.“

Lajrino pero je zastalo; odgurnula je stolicu i ustala. Pantalaimon je video njen odraz u oknu naspram oksfordske noći. Mogao je čak da razazna i buntovnu utučenost na njenom licu.

„Znam šta ćeš reći“, rekao je. „Naravno da ću biti oprezan. Nisam glup.“

„U ponečemu jesi“, reče ona.

Pružila je preko njega ruku, otvorila prozor i poduprla ga prvom knjigom koju je dohvatila.

„Nemoj...“, zausti on.

„Nemoj da zatvaraš prozor, da, Pane, samo sedi tu i smrzavaj se dok Pan ne odluči da se vrati kući. Nisam glupa, uopšte. Hajde, gubi se.“

On iskoči napolje na bršljanom obrasli zid koledža. Lajra je čula samo vrlo tiho šuštanje, a i to na trenutak. Panu se nije padalo kako razgovaraju, odnosno kako ne razgovaraju; ovo su zapravo bile prve reči koje su razmenili od jutros. Nije znao šta da preduzme povodom toga, a nije znala ni ona.

Na pola puta niza zid uhvatio je miša zubima ostrim kao igle, razmislio je da li da ga pojede, ali ga je onda iznenadio i pustio. Čucao je na debeloj grani bršljana i uživao u svim mirisima, u svojeglavim naletima vetra, u beskrajnoj otvorenoj noći oko sebe.

Biće oprezan. Mora da bude oprezan iz dva razloga. Prvi je komadić gotovo belog krzna na grlu, koji se nesrećno isticao naspram ostalog crvenkastosmeđeg krzna kune zlatice. Nije teško, ipak, držati glavu pognutu ili trčati brzo. Drugi razlog za oprez bio je mnogo ozbiljniji. Niko ko ga vidi ni na trenutak ne bi pomislio da je on kuna zlatica; u svakom pogledu izgledao je kao kuna zlatica, ali bio je daimon. Teško bi bilo reći u čemu je razlika, ali svaki čovek u Lajrinom svetu odmah bi uočio razliku, kao što bi s lakoćom prepoznao miris kafe ili crvenu boju.

Ljudsko biće odvojeno od svog daimona ili daimon bez svog ljudskog bića u blizini bio je nešto posebno, natprirodno, nemoćuće. Obični ljudi ne mogu da se udalje od svojih daimona, mada veštice navodno mogu. Moć kojom su Pan i Lajra raspolagali bila je jedinstvena i skupo su je platili pre osam godina u svetu mrtvih. Pošto su se vratili u Oksford s te neobične pustolovine, nisu o njoj nikada govorili i izuzetno su pazili da ostane tajna, ali ponekad, a u poslednje vreme sve češće, naprosto su morali da se udalje jedno od drugog.

Zato se Pan držao senki, a kroz grmlje i visoku travu uz ivicu uredno pokošenog Univerzitetskog parka kretao se potpuno

nečujno, oborene glave, osećajući noć svim čulima. Ranije te večeri padala je kiša i zemlja mu je pod šapama bila vlažna i meka. Kad je stigao do lokve blata, sagnuo se i pritisnuo grlo i grudi u lokvu da prikrije izdajnički komadić svetlog krzna.

Izašavši iz parka pretrčao je Ulicu Banberi u trenutku kada na pločniku nije bilo pešaka, a samo jedno vozilo naziralo se u daljini. Onda se ušunjao u baštu jedne velike kuće na drugoj strani ulice, pa se kroz živice, preko zidova, ispod ograda i preko travnjaka uputio ka četvrti Džeriko i kanalu nekoliko ulica dalje.

Kad se dokopao blatnjave vučne staze, osetio se bezbednije. Tu je bilo žbunja i visoke trave za skrivanje, i drveća na koje može da se uspen tra hitro kao iskra uz fitilj. Ovaj poludivljiji deo grada bio mu je omiljen. Plivao je svakim od brojnih rukavaca koji presecaju Oksford – ne samo kanalima nego i samom širokom Temzom i njenom pritokom Čarvel, kao i bezbrojnim potočićima koji se granaju iz glavnih tokova i pokreću mlinove ili pune ukrasna jezera – neki teku ispod zemlje i ne vide se dok se ne pojave ispod nekog zida koledža ili iza groblja ili pivare.

Na mestu gde je jedan takav potok i kanal delila samo staza za vuču brodova Pan je prešao gvozdeni mostić i krenuo nizvodno do otvorenog prostora s malim povrtnjacima između stočne pijace u Ulici Okspens na severu i depoa Kraljevske pošte pored železničke stanice na zapadu.

Sijao je pun mesec, a između hitrog pramenja oblaka videlo se nekoliko zvezda. Mesečina je bila opasna, ali Pan je uživao u toj jasnoj hladnoj srebrnoj svetlosti dok se šunjao kroz bašte i provlačio između stabljika prokelja i karfiola, kroz lišće crnog luka i spanaća nečujno kao senka. Stigao je do šupe za alat, skočio na krov pokriven ter-papirom, legao ničice i zagledao se preko livada u poštanski depo.

Činilo se da je samo taj deo grada budan. Pan i Lajra nekada su često dolazili ovamo zajedno i gledali vozove kako dolaze sa severa i juga i stoje na peronu puštajući paru dok radnici istovaraju vreće pisama i paketa u velike korpe na točkovima i guraju ih u prostrano metalno skladište gde će se pošta iz Londona i s kontinenta sortirati

na vreme za jutarnji cepelin. Vazdušni brod bio je u blizini, privezan za pramac i krmu, njihao se na vetru dok su sajle pucketale i zveckale o jarbole. Svetla su sijala na platformi, duž jarbola, iznad vrata zgrade Kraljevske pošte; železnički vagoni klopurali su na sporednom koloseku, negde su se zalupila metalna vrata.

Pan je opazio nekakvo kretanje u baštama desno od sebe i vrlo polako okrenuo glavu da pogleda. Jedna mačka šunjala se uz leju kupusa ili brokolija usredsređena na miša, ali pre nego što je stigla da skoči, nečujna bela prilika krupnija od Pana obrušila se s neba, zgrabila miša i vinula se uvis, van domašaja mačjih kandži. Potpuno nečujno mahala je krilima vraćajući se na stablo iza Rajskog trga. Mačka je sela da razmisli o onome što se dogodilo, a onda je nastavila da lovi po povrtnjacima.

Mesec je sada bio u punom sjaju, visoko na nebu gotovo bez oblaka, i Pan je sa svoje osmatračnice na krovu šupe jasno video svaku pojedinost u baštama i na stočnoj pijaci. Staklenici, strašila, obori od pocinkovanog gvožđa, burad za vodu, ograde, istrulele i ulegnute ili uspravne i uredno ofarbane, pritke za grašak svezane zajedno kao goli indijanski šatori – sve to ležalo je tiho na mesečini kao pozornica za dramu duhova.

Pan prošaputa: „Lajra, šta nam se to desilo?“

Nije bilo odgovora.

Pošta je istovarena i sirena lokomotive oglasila se na trenutak pre pokreta. Voz nije krenuo prugom ka jugu preko reke uz same povrtnjake, nego polako napred, a zatim unazad na sporedni kolosek, uz glasno kloparanje vagona. Oblaci pare izbijali su iz lokomotive, a hladni vetar cepao ih je na krpice.

S druge obale reke, iza drveća, stizao je drugi voz. To nije bio poštanski voz; nije stao kod depoa, nego je produžio još trista metara na samu stanicu. Ovo je spori lokalni voz iz Redinga, pretpostavio je Pan. Čuo ga je kako staje na peron uz nejasno šištanje pare i prigušenu škripu kočnica.

Još nešto se kretalo.

Levo od Pana, pored gvozdenog mosta, išao je jedan čovek – zapravo, hitao je s nekom vrstom kradomične žurbe duž guste trske uz obalu.

Pan je smesta skočio s krova šupe i tiho otrčao prema tom čoveku između leja crnog luka i kupusa. Provlačeći se kroz ograde i ispod zardalog čeličnog rezervoara za vodu stigao je do ivice povrtnjaka, stao i zagledao se u livadu kroz razvaljeni komad ograde.

Čovek se kretao prema depou Kraljevske pošte koračajući sve opreznije, a onda je zastao ispod vrbe na obali stotinak metara od kapije depoa, gotovo tačno preko puta Pana koji je čučao pod ogradom povrtnjaka. Čak ga je i oštrooki Pan jedva razaznao u senci; da je na trenutak skrenuo pogled, potpuno bi izgubio čoveka iz vida.

Zatim ništa. Čovek kao da je potpuno iščeznuo. Prošao je minut, onda još jedan. U gradu daleko iza Pana oglasila su se zvona, svako dva puta: bilo je pola dvanaest.

Pan je pogledao duž stabala na obali. Malo levo od vrbe stajao je stari hrast ogoljenih grana. Desno...

Desno je usamljena prilika preskakala kapiju depoa Kraljevske pošte. Pridošlica je skočio na tlo, a onda pohitao uz obalu prema vrbi gde je čekao onaj prvi čovek.

Oblak je na trenutak zaklonio mesec i Pan se u senci provukao ispod ograde, a onda potrčao prema hrastu preko vlažne trave što je brže mogao, držeći se uz tlo, pazeći na sovu, pazeći na skrivenog čoveka. Čim je stigao do hrasta, skočio je uvis, pustio kandže da se zakači za koru i uspentrao se na visoku granu s koje se jasno videla vrba kad je mesec ponovo zasijao.

Čovek iz depoa hitao je ka vrbi. Kad se primakao i usporio škiljeći u senku, prvi čovek tiho se pojavio i nešto šapnuo. Pridošlica je odgovorio takođe šapatom, a onda su se obojica povukli u mrak. Bili su taman dovoljno daleko da ih Pan ne čuje jasno, ali prepoznao je zaverenički ton. Sastali su se tu po dogovoru.

Obojici su daimoni bili psi: nekakav mastif i neki kratkonogi pas. Psi ne mogu da se penju na drveće, ali mogu da nanjuše, pa se Pan još čvršće pribio uz debelu granu. Čuo je šapat one dvojice, ali opet nije mogao da razazna reči.

Između visoke žičane ograde depoa i reke staza je vodila s otvorene livade pored povrtnjaka prema železničkoj stanici. Bila je to prirodna putanja do stanice od parohije Svete Ebe i uskih

ulica zbijenih oko reke blizu plinare. Pan je s grane hrasta video dalje niz stazu nego ljudi ispod njega i pre njih je opazio da neko dolazi iz pravca stanice – neki usamljeni čovek s podignutim okovratnikom jakne.

Onda je ispod sebe čuo: „Ššš!“ I ona dvojica videla su pridošlicu.

Ranije tog dana u elegantnoj kući iz sedamnaestog veka blizu Katedrale Svetog Petra u Ženevi dvojica ljudi su razgovarali. Sedeli su okruženi knjigama pod tmurnim svetlom zimskog popodneva u sobi na drugom spratu, okrenutoj ka tihoj ulici. U sobi se nalazio dugački sto od mahagonija s upijačima, svežnjevima papira, perima i olovkama, čašama i bokalima s vodom, ali oni su sedeli u foteljama s obe strane kamina.

Domaćin je bio Marsel Delamar, generalni sekretar organizacije koju su nezvanično zvali prema zdanju u kom se nalazila. Zgrada se zvala Dom pravde. Delamar je imao četrdesetak godina, nosio je naočari, bio je vrlo negovan, u savršeno skrojenom odelu tamnosive boje slične boji njegove kose. Njegov daimon bila je snežna sova; čučala je na naslonu njegove fotelje i žutim očima netremice zurila u daimona u gostovim rukama, skerletnu zmiju koja mu se neprestano provlačila između prstiju. Posetilac se zvao Pjer Bino, imao je šezdesetak godina, nosio je strogi sveštenski okovratnik i bio je predsednik Konzistorijalnog suda, glavne ustanove Magisterijuma za bezbednost i sprovođenje discipline.

„Pa?“, rekao je Bino.

„Još jedan pripadnik naučnog osoblja stanice Nor Lop je nestao“, reče Delamar.

„Zašto? Šta vaš agent kaže o tome?“

„Zvanična verzija glasi da su nestali naučnik i njegov pratilac zalutali između rečnih tokova koji se premeštaju brzo i bez upozorenja. To mesto je vrlo neprohodno i svako ko izlazi iz stanice mora da ide s vodičem. No naš agent mi kaže da se govorka kako su ova dvojica ušli u pustinju koja počinje iza jezera. Postoje legende o zlatu...“

„Proklete bile legende o zlatu. Ti ljudi bili su eksperimentalni teolozi, botaničari, naučnici. Tražili su ruže, a ne zlato. Kažete da je nestao jedan. Šta je bilo s drugim?“

„Vratio se u stanicu, ali je odmah otišao za Evropu. Zove se Hasol. Pričao sam vam o njemu prošle nedelje, ali možda ste bili prezauzeti da me čujete. Moj agent veruje da je poneo uzorke ružinog materijala i brojne spise.“

„Jeste li ga uhvatili?“

Delamar je uložio gotovo vidljiv napor da se pribere. „Ako se sećate, Pjere“, rekao je posle nekoliko trenutaka, „hteo sam da ga zadržim u Veneciji. Vaši ljudi su odbacili taj predlog. Pustite ga da ode u Britaniju i sledite ga da otkrijete njegov cilj – tako je glasila zapovest. Sada je stigao tamo i večeras će biti presretnut.“

„Javite mi čim se dokopate tih materijala. Da pređemo na drugu temu. Ta devojka. Šta znate o njoj?“

„Aletiometar...“

„Ne, ne, ne. Zastarelo, nejasno, puno pretpostavki. Dajte mi činjenice, Marsele.“

„Imamo novog čitača koji...“

„Oh, da, čuo sam za njega. Koristi neki novi postupak. Je li bolji od starog?“

„Vremena se menjaju, pa se moraju menjati i tumačenja.“

„Šta to znači?“

„To znači da smo o devojci otkrili ponešto što pre nije bilo jasno. Po svemu sudeći, ona je pod izvesnom zaštitom, zakonitom ili nezakonitom. Voleo bih da počnem rušenjem odbrambene mreže oko nje, neupadljivo, tiho, moglo bi se reći nevidljivo. Kad ostane ranjiva, tada treba delovati. Do tada...“

„Oprezni ste“, reče Bino ustajući. „Suviše ste oprezni, Marsele. To vam je velika mana. Trebalo bi da ste odlučniji, da nešto preduzmete, da je nađete, da je se dokopate, dovedete je ovamo. No, radite kako želite; ovoga puta neću vas sprečavati.“

Delamar je ustao, rukovao se s gostom i ispratio ga. Kad su ostali sami, sova mu je sletela na rame, pa su stali na prozor i gledali predsednika suda kako žurno odlazi: jedan poslužitelj nosio

mu je tašnu za spine, a drugi mu je držao kišobran iznad glave jer je upravo počela kiša.

„Zaista ne volim kad me prekidaju“, reče Delamar.

„Mislim da on to nije zapazio“, reče njegov daimon.

„Oh, zapaziće jednog dana.“

Čovek je iz pravca stanice koračao brzo; za manje od minuta primakao se drvetu, a u tom trenutku ona dvojica su ga napala. Jedan je istupio i udario ga teškim štapom po kolenima. Čovek se odmah srušio stenjući od šoka, a drugi se bacio na njega i udario ga kratkom palicom po glavi, ramenima, mišićima.

Niko nije proslavio ni reč. Žrtvin daimon, mala sokolica, uzletala je, grozničavo kreštalala, mlatarala krilima i neprestano padala dok je njen čovek slabio pod udarcima.

Onda je Pan opazio odsjaj mesečine na oštirci noža; jedan čovek iz depoa je kriknuo i pao, ali drugi je nastavio da udara i žrtva se umirila. Pan je čuo svaki udarac.

Čovek je bio mrtav. Drugi napadač se uspravio i pogledao sadrug.

„Šta ti je uradio?“, upitao je tiho.

„Presekao mi je tetive, đubre jedno. Vidi. Krvarim kao svinja.“

Njegov daimon, mešanac mastifa i još nečega, cvileo je i uvijao se na tlu pored njega.

„Možeš li da ustaneš?“ Ubica je govorio tiho i promuklo, kao da je bolestan, s liverpulskim naglaskom.

„Šta ti misliš?“

I dalje su šaputali.

„Možeš li uopšte da se krećeš?“

Ranjenik je pokušao da ustane i ponovo zastenjaio od bola. Ubica mu je pružio ruku i ovaj je nekako uspeo da se uspravi, ali bilo je očigledno da može da se oslanja samo na jednu nogu.

„Šta ćemo sada?“, upitao je.

Mesec ih je blistavo obasjavao: ubicu, osakaćenog čoveka i mrtvaca. Panu je srce tuklo tako jako da je bio siguran da ga čuju.

„Glupane. Kako nisi video da drži nož?“, upita ubica.

„Bio je prebrz...“

„Ti si navodno dobar u ovome. Skloni mi se s puta.“

Ranjenik se hramajući pomerio korak-dva. Ubica se sagnuo, uhvatio mrtvacu za gležnjeve i odvuкао ga unazad u ševar.

Onda je izašao i nestrpljivo pozvao sadruga da mu priđe.

„Nasloni se na mene“, rekao je. „Da znaš da mi dođe da te ostavim ovde. Samo mi smetaš. Sad moram da se vratim i sam se postaram za njega, a ovaj prokleti mesec sija sve jače. Gde mu je torba? Zar nije nosio torbu?“

„Nije imao torbu. Nije imao ništa.“

„Mora da je nosio nešto. Dođavola.“

„Bari će doći s tobom da ti pomogne.“

„Suviše je bučan. Suviše je nervozan. Osloni se na mene, hajde, požuri.“

„Gospode... pazi... aaa, to boli...“

„Zaveži i pođi što brže možeš. Baš me briga što te boli, samo umukni.“

Ranjenik je prebacio ruku ubici preko ramena i hramao dok su polako prolazili ispod hrasta i nazad obalom. Pan je, gledajući odozgo, video crveni sjaj krvi na travi.

Čekao je dok se ova dvojica nisu izgubila iz vida, a onda se pripremio da skoči na tlo, ali pre nego što je stigao da se pomeri nešto se promeškolo u ševaru pored mrtvacu i nešto bleđo i pticoliko je uzlepršalo uvis, palo, ponovo prhnulo, opet palo, ali poslednjom trunkom života pokušavalo je da priđe Panu.

Pan je bio suviše uplašen da se makne. Ako je taj čovek mrtav... ali činilo se da je i ovaj daimon mrtav – šta, dakle, on može da učini? Bio je spreman da se bori, da pobegne, da se onesvesti, ali onda se sokolica stvorila na grani pored njega, mučila se da ne padne i on je morao da je pridrži. Bila je ledeno hladna, živa, ali jedva. Njen čovek još nije mrtav.

„Pomozi“, prošaputala je isprekidano, „pomozi nam...“

„Da“, reče Pan, „hoću...“

„Brzo!“

Pala je s grane i uspela da odleprša u šepar. Pan se za tren oka spustio niz deblo, potrčao prema mestu na kom je nestala i našao čoveka kako leži jedva dišući, a sokolica mu se privija uz obraz.

Pan ju je čuo kako kaže: „Daimon... razdvojen...”

Čovek je malčice okrenuo glavu i zastenjao. Pan je čuo kako mu slomljene kosti škripuću.

„Razdvojen?” promrmljao je samrtnik.

„Da, naučili smo kako to da izvedemo...”

„Baš imam sreće. Unutrašnji džep. Ovde.” S neizmernim naporom podigao je ruku i dodirnuo desnu stranu jakne. „Izvadi”, prošaputao je.

Trudeći se da ga ne povredi i boreći se protiv najvažnijeg tabua – zabrane da se dodirne drugi čovek – Pan je njuškom otvorio jaknu i našao kožni novčanik u unutrašnjem džepu.

„To je to. Ponesi. Ne daj da ga se dokopaju. Sve je na tebi i... tvom...”

Pan je vukao, ali nije uspevao da izvuče novčanik jer je čovek telom pritiskao jaknu i nije mogao da se pomeri. Posle nekoliko trenutaka teškoća, ipak, oslobodio je novčanik i izvukao ga na tlo.

„Odesi ga odmah... pre nego što se vratite...”

Bleda sokolica jedva da je još bila tu; samo pramen bele senke lepršao je i privijao se uz samrtnikovo telo. Pan je mrzeo da gleda ljude kako umiru zbog onoga što se tada dešava njihovim daimonima: nestajali su kao kad se ugasi plamičak sveće. Želeo je da uteši siroto stvorenjce koje je znalo da iščezava, ali sokolica je želela samo poslednji dodir toplote koju je čitavog života osećala u telu svog čoveka. Samrtnik je plitko i hrapavo udahnuo, a onda je ljupka sokolica potpuno nestala.

Pan je sada morao da odnese novčanik nazad do koledža Svete Sofije i Lajrinog kreveta.

Uhvatio ga je zubima i probio se do ivice šepar. Novčanik je bio lak, ali nezgrapan, a što je još gore, i natopljen mirisom drugog ljudskog bića: znoja, kolonjske vode, lišća za pušenje. Bilo mu je neprijatno što je tako blizu nekoga ko nije Lajra.

Stigao je do ograde povrtnjaka i tu je zastao da se odmori. Pa, moraće polako, bez žurbe. Do jutra je još daleko.

---

* * *

Lajru je iz dubokog sna probudio šok sličan iznenadnom padu, nečemu telesnom – ali čemu? Posegnula je za Panom i setila se da nije tu: znači da mu se nešto dogodilo? Nije prvi put otišla sama na počinak i mrzela je to. Kako je samo nepromišljen što tako izlazi sam, ali neće da je sluša, neće da prestane, i jednog dana oboje će platiti zbog toga.

Ležala je budna nekoliko minuta, ali san ju je ponovo obujmio i uskoro se predala i sklopila oči.

Oksfordska zvona otkucavala su dva sata kad se Pan popeo u sobu. Spustio je novčanik na sto, promrdao vilicom da ublaži tištanje i onda izvukao knjigu koja je pridržavala prozorsko okno. Dobro ju je znao: bio je to roman pod naslovom *Hiperharezmijci* i smatrao je da mu Lajra posvećuje previše pažnje. Pustio je knjigu da padne na pod, brižljivo se očistio i onda gurnuo novčanik u policu za knjige tako da se ne vidi.

Onda je lako skočio na Lajrin jastuk. Čučnuo je i zagledao se u njeno usnulo lice obasjano zrakom mesečine koji je sijao kroz razmak zavesa.

Obrazi su joj bili rumeni, a kosa boje tamnog zlata vlažna; te usne koje su mu tako često šaputale i ljubile ga, koje su ljubile i Vila, bile su stisnute; čelo joj se naizмениčno mreškalo i zatezalo kao kad oblaci klize nebom na vetru – sve to govorilo je o onome što nije u redu, o nekome ko se sve više udaljava od njega, kao i on od nje.

Nije znao šta da preduzme u vezi s tim. Mogao je samo da legne i privije se uz nju; makar je to još bilo toplo i prijatno. Makar su još živi.

2

Odeća im je mirisala na ruže

Lajra se probudila i čula da časovnik koledža otkucava osam. Onih prvih nekoliko minuta snenog izranjanja, dok se ne umešaju misli, čulni opažaji su joj bili divni, a među njima i dodir toplog krzna njenog daimona na vratu. Ovo čulno uzajamno maženje bilo je oduvek deo njenog života.

Ležala je i trudila se da ne razmišlja, ali misli su navirale kao plima. Spoljni svet kapao joj je u svest sa svih strana – pismeni rad koji treba da dovrši, odeća koju treba oprati, činjenica da neće dobiti doručak ako ne siđe u trpezariju do devet – i podrivao njen pospani zamak od peska. Onda je naišao najveći talas: Pan i njihova međusobna otuđenost. Nešto se isprečilo između njih, nisu znali tačno šta, imali su samo jedno drugo da se poveravaju, a upravo to nisu mogli.

Zbacila je pokrivače i ustala; drhtala je jer se u koledžu strogo štedelo na grejanju. Brzo se oprala iznad malog umivaonika nad kojim je topla voda buntovno drmusala cevi pre nego što se udostoji da se pojavi, a onda je obukla suknju sa škotskom šarom i svetlosivi pulover, manje-više jedinu čistu odeću koju je imala.

Sve to vreme Pan se pretvarao da spava na jastuku. Nije bilo tako dok su bili mali, nikada.

„Pane“, rekla je umorno.

Mora da dođe, ona je znala da će doći. Ustao je, proteglio se i pustio je da ga podigne sebi na rame. Izašla je iz sobe i pošla u prizemlje.

„Lajra, hajde da se pretvaramo da razgovaramo jedno s drugim“, šapnu on.

„Ne znam da li je pretvaranje dobar način života.“

„Bolje je nego ništa. Hoću da ti ispričam šta sam sinoć video. Važno je.“

„Zašto mi nisi ispričao kad si došao?“

„Spavala si.“

„Nisam, kao što ti nisi malopre.“

„Zašto onda nisi znala da imam nešto važno da ti kažem?“

„Znala sam. Osetila sam da se nešto dešava, ali znala sam da ćemo morati da se svađamo da bi mi rekao i, iskreno...“

Pan je čutao. Lajra je sišla niz stepenice i izašla u vlažnu jutarnju hladnoću. Dve-tri devojke išle su prema trpezariji; više ih je izlazilo posle doručka i žustro koračalo u biblioteku, na časove i konsultacije.

„Oh, šta ja znam“, dovrši Lajra. „Umorna sam od ovoga. Ispričaćeš mi posle doručka.“

Popela se u trpezariju, sipala sebi ovsenu kašu, ponela činiju na slobodno mesto za jednim dugačkim stolom i sela. Svuda oko nje devojke njenih godina završavale su kajganu, kašu ili tost; neke su veselo čavrljale, druge su delovale nemo, premoreno ili prezauzeto, nekoliko ih je pak čitalo pisma ili samo ravnodušno jelo. Lajra je mnoge znala po imenu, a neke samo iz viđenja; neke su joj bile drugarice, drage zbog dobrodušnosti ili duhovitosti, neke samo poznanice; malobrojne su joj bile ne baš neprijatelji, ali devojke koje nikada neće zavoleti jer su bile snobovi, nadmene ili hladne. Lajra se osećala kao kod kuće u ovoj naučnoj zajednici, među ovim pametnim, vrednim ili brbljivim vršnjakinjama, koliko i bilo gde drugde. Trebalo bi da je srećna.

Dok je sipala mleko u kašu, shvatila je preko puta koga je sela. Zvala se Mirijam Džejkobs, bila je ljupka i tamnokosa, dovoljno pametna i domišljata da dobro prolazi na studijama ne radeći više od neophodnog, pomalo sujetna, ali dovoljno dobroćudna da prihvata šale na svoj račun. Veverica Sirijaks, njen daimon, držala joj se za kosu kao omamljena od šoka dok je Mirijam čitala pismo, bleđa, s jednom rukom na ustima.

Niko drugi nije ništa primetio. Dok je Mirijam spuštala pismo, Lajra se nagnula preko stola i rekla: „Mirijam? Šta je bilo?“

Mirijam trepnu i uzdahnu kao da se probudila i gurnu pismo sebi na krilo. „Pismo od kuće“, reče. „Gluposti.“ Daimon joj se neupadljivo spustio u krilo pored pisma dok je ona izvodila predstavu da joj nije stalo koju niko oko nje nije zapazio jer je niko nije ni gledao.

„Mogu li ja da pomognem?“, upita je Lajra.

Pan se pridružio Sirijaksu ispod stola. Obe devojke osetile su da njihovi daimoni razgovaraju i da će ono što Sirijaks kaže Panu uskoro znati i Lajra. Mirijam bespomoćno pogleda Lajru. Bila je na ivici suza.

Lajra ustade i reče: „Idemo.“

Mirijam je bila u stanju u kom se svaka odlučnost, bilo čija, hvata kao pojas za spasavanje u oluji. Izašla je s Lajrom iz trpezarije privijajući svog daimona na grudi; nije pitala kuda idu, samo je sledila Lajru kao jagnje.

„Muka mi je više od ovsene kaše, hladnog tosta i suve kajgane“, reče Lajra. „U ovakvom slučaju možemo da uradimo samo jedno.“

„Šta to?“, upita Mirijam.

„Da odemo *Kod Džordža*.“

„Ali ja imam predavanje...“

„Nemaš. Tvoj profesor ima predavanje, ali ti nemaš, a nemam ni ja. I jede mi se omlet sa slaninom. Hajde, požuri. Jesi li bila mlada izviđačica?“

„Nisam.“

„Nisam ni ja. Ne znam ni zašto sam te to pitala.“

„Moram da napišem rad...“

„Poznaješ li nekoga ko ne mora da napiše rad? Hiljade mladih dama i gospode kasne s pismenim radovima. Bilo bi nepristojno da ti ne kasniš. A *Džordž* nas čeka. *Kadena* još nije otvorena, inače bismo otišle tamo. Hajde, hladno je. Treba li ti kaput?“

„Da... brzo ću...“

Otrčale su na sprat da uzmu kapute. Lajrin je bio zelen, otrcan i pomalo tesan. Mirijam je imala kaput od tamnoplavog kašmira koji joj je savršeno stajao.

„Ako te neko pita zašto nisi bila na predavanju, na vežbama ili šta god, reci da si bila uzrujana i da te je ona fina Lajra povela u šetnju“, reče Lajra dok su izlazile kroz kapiju.

„Nikad nisam bila *Kod Džordža*“, reče Mirijam.

„Ma daj. Sigurno si bila.“

„Znam gde je, ali... Šta ja znam. Naprosto sam mislila da to nije mesto za nas.“

Džordž je bio kafe na Pokrivenoj pijaci u koji su svraćali pijačni prodavci i radnici iz okoline.

„Ja sam išla tamo još kao mala“, reče Lajra. „Hoću da kažem, kao *baš* mala. Muvala sam se dok mi ne daju zemičku da odem.“

„Stvarno?“

„Zemičku ili ćušku. Čak sam kratko i radila tamo, prala sam sudove i kuvala čaj i kafu. Imala sam devet godina, mislim.“

„Zar su ti roditelji dozvoljavali... Oh, zaboga. Izvini. Izvini.“

Drugarice su o Lajri znale jedino da su joj roditelji bili iz istaknutih porodica i da su umrli dok je bila mala. Pretpostavljalo se da je Lajra zbog toga silno tugovala i da nikada o tome ne govori, pa su svi, naravno, maštovito nagađali. Sada je Mirijam premrla.

„Ne, tada sam već bila na brizi koledža *Džordan*“, reče Lajra veselo. „Da su znali, mislim da su ljudi iz *Džordana* znali, zaprepastili bi se, sigurna sam, ali onda bi zaboravili na to i ja bih nastavila da odlazim tamo. Uglavnom sam radila šta sam htela.“

„Je li neko znao šta radiš?“

„Samo domaćica koledža, gospođa *Lonsdejl*. Bila je stroga. Stalno me je grdila, ali znala je da je to uzaludno. Umela sam vrlo lepo da se ponašam kad hoću.“

„Koliko si dugo... hoću da kažem, koliko ti je bilo godina kada... Izvini, ne želim da njuškam.“

„Dolazak u Džordan prvo je čega se u životu sećam. Ne znam kolika sam bila – mislim da sam još bila beba. Nosio me je jedan krupan čovek. Bila je ponoć, besnela je oluja, grmelo je, sevalo i lila je kiša. On je jahao konja i nosio me umotanu unutar plašta. Onda je lupao na vrata pištoljem, vrata su se otvorila i unutra je bilo toplo i svetlo. Predao me je nekome, mislim da me je poljubio, a onda je ponovo uzjahao i otišao. Verovatno je to bio moj otac.“

Ova priča je na Mirijam ostavila snažan utisak. Lajra zapravo nije bila sigurna za konja, ali joj se ta pojedinost dopadala.

„To je *tako* romantično“, reče Mirijam. „I to je prvo čega se sećaš?“

„Tako je. Posle toga sam samo... pa, živela u Džordanu. Od tada nadalje. Čega se ti prvog sećaš?“

„Mirisa ruža“, odgovori Mirijam smesta.

„Neke bašte?“

„Ne. Fabrike mog oca u kojoj prave sapun i ostalo. Sedela sam mu na ramenima i bili smo u pogonu za punjenje. Tako jak sladak miris... Odeća radnika mirisala je na ruže i njihove žene morale su da je peru da isteraju miris.“

Lajra je znala da je porodica njene drugarice bogata i da se obogatila proizvodnjom sapuna, parfema i sličnih stvari; Mirijam je imala ogromnu zbirku mirisa, mirišljavih ulja i šampona, a omiljena zabava njenih drugarica bila je da isprobavaju nove.

Odjednom je shvatila da Mirijam plače. Zastala je i uzela je za mišiću. „Mirijam, šta je bilo? Plačeš zbog tog pisma?“

„Tata je bankrotirao“, reče Mirijam drhtavo. „Sve je gotovo. To su mi javili. Eto, sada znaš.“

„Oh, Mirijam, to je grozno!“

„I nećemo... oni ne mogu... prodaju kuću i moraću da napustim koledž... ne mogu više da plaćaju...“

Nije mogla da nastavi. Lajra je pružila ruke i Mirijam se jecajući naslonila na nju. Lajra je osetila miris njenog šampona i zapitala se da li i u njemu ima ruža.

„Smiri se“, rekla je. „Znaš da postoje stipendije i posebni fondovi i... Nećeš morati da napustiš koledž, videćeš!“

„Sve će se promeniti! Moraće sve da prodaju i da se presele... ne znam... A Dani će morati da napusti Kembridž i... i sve će biti grozno.“

„Kladim se da sve to zvuči gore nego što zapravo jeste“, reče Lajra. Krajičkom oka videla je da Pan šapuće nešto Sirijaksu i znala je da mu govori to isto. „Naravno da si se potresla kad si za to saznala iz pisma za doručkom, ali ljudi prežive takve događaje, stvarno, i ponekad se sve završi mnogo bolje nego što se očekivalo. Kladim se da nećeš morati da napustiš koledž.“

„Svi će znati...“

„Pa šta? Nemaš čega da se stidiš. Porodicama se stalno nešto dešava i to nije njihova krivica. Ako se budeš hrabro nosila s tim, svi će ti se diviti.“

„Na kraju krajeva, tata nije kriv za ovo.“

„Naravno da nije“, saglasila se Lajra iako nije znala šta se dogodilo. „Kao što nas uče na istoriji ekonomije – trgovački ciklus, veliki događaji kojima niko ne može da se odupre.“

„Prosto se dogodilo, niko nije očekivao.“ Mirijam je tražila nešto po džepu. Izvadila je zgužvano pismo i pročitala: „Snabdevači su jednostavno bili potpuno nerazumni i mada je tata nekoliko puta išao u Latakiju, nije uspeo da nađe dobar izvor sirovina – navodno velike medicinske kompanije kupuju sve pre svih drugih – niko ništa ne može da učini – suviše je strašno...“

„Snabdevači čime?“, upita Lajra. „Ružama?“

„Da. Kupuju ruže iz tamošnjih bašta i destiluju ih ili tako nešto. Esenciju. Esenciju ruža. Tako nešto.“

„Engleske ruže ne mogu da posluže?“

„Mislim da ne. Moraju da budu odande.“

„Ili lavanda. Ovde ima mnogo lavande.“

„Oni... *ne znam!*“

„Pretpostavljam da će ljudi ostati bez posla“, reče Lajra kad su skrenule u Široku ulicu preko puta Bodlijeve biblioteke. „Ljudi čija odeća miriše na ruže.“

„Verovatno. Oh, to je grozno.“

„Jeste, ali možeš ti da se nosiš s tim. Kad sednemo, smislićemo šta sve možeš da učiniš, nabrojaćemo sve mogućnosti i odmah će ti biti bolje. Videćeš.“

U kafeu je Lajra poručila omlet sa slaninom i pola litra čaja. Mirijam nije htela ništa osim kafe, ali Lajra je rekla Džordžu da joj ipak donese pogačicu s ribizlama.

„Ako je ona ne pojede, ja ću“, rekla je.

„Zar vas ne hrane tamo na koledžu?“, reče Džordž, čovek neviđeno brzih ruku; munjevito je sekao, mazao maslac, sipao, solio, razbijao jaja. Kad je bila mala, Lajra se silno divila njegovom umeću da jednom rukom istovremeno razbije tri jajeta u tiganj a da ne prospe ni kapljicu belanceta, da ne probije žumance i da ni mrvica ljuske ne upadne u omlet. Jednog dana razbila je dvadesetak jaja vežbajući. Za to je dobila čušku i to zaslužno, sama je priznala. Džordž se sada prema njoj ponašao s više poštovanja. I dalje nije umela da izvede trik s jajima.

Pozajmila je od Džordža olovku i list papira i iscrtala tri stupca; prvi je nosio naslov *Ono što treba da se uradi*, drugi *Ono što treba saznati*, a treći *Ono o čemu treba da prestanemo da brinemo*. Onda su ona, Mirijam i njihovi daimoni uz jelo ispunili stupce predlozima i idejama. Mirijam je pojela pogačicu, a kad su ispisali papir, bila je gotovo vesela.

„Eto“, reče Lajra. „Uvek je pametno doći kod Džordža. Doručak u Svetoj Sofiji je veoma visokoparan. A što se tiče Džordana...“

„Kladim se da se tamo ne jede isposnički kao kod nas.“

„Neverovatne srebrne tople posude pune variva od ribe, bubrega u umaku ili dimljenih haringi. Moraju da održavaju nivo na koji su mlada gospoda navikla. To je sjajno, ali ne bih želela to da jedem svaki dan.“

„Hvala ti, Lajra“, reče Mirijam. „Mnogo mi je bolje. Bila si u pravu.“

„Šta ćeš sada da radiš?“

„Idem kod doktorke Bel. Onda ću da pišem mojima.“

Doktorka Bel bila je moralni tutor Mirijam Džejkobs, neka vrsta duhovnog savetnika i mentora, odsečna, ali dobrodušna žena; ona će znati kako koledž može da pomogne.

„U redu“, reče Lajra. „I javljaj mi šta se dešava.“

„Hoću“, obeća Mirijam.

Kad je Mirijam otišla, Lajra je još neko vreme sedela, ćaskala sa Džordžom, sa žaljenjem je odbila njegovu ponudu da radi kod njega za božićne praznike i popila je čaj. Došao je trenutak kada su ona i Pan ostali sami.

„Šta ti je rekao?“, pitala je Lajra Pana, misleći na daimona svoje drugarice.

„Zapravo je najviše zabrinuta zbog svog dečka. Ne zna kako da mu saopšti vesti jer misli da će je ostaviti pošto više nije bogata. On studira na Kardinalovom koledžu. Nekakav je plemić.“

„Znači, potrošili smo toliko vremena i truda, a ona mi nije rekla šta je najviše brine? To mi se ne sviđa“, reče Lajra uzimajući svoj otrcani kaput. „Ako je on zaista takav, onda nije vredan truda. Pane, izvini“, dodala je iznenadivši sebe koliko i njega. „Hteo si da mi kažeš šta si video sinoć, a ja nisam stigla da te saslušam.“ Mahnula je Džordžu na izlasku.

„Video sam ubistvo“, reče Pan.

3

Ormarić za prtljag

Lajra se skamenila. Bili su ispred prodavnice kafe, odmah uz ulaz u Pokrivenu pijacu, i sve je mirisalo na prženu kafu.

„Šta si rekao?“

„Video sam kako su dva čoveka napala trećeg i ubila ga, dole pored bašti blizu depoa Kraljevske pošte...“

Polako su izašli na Pijačnu ulicu i pošli nazad prema Svetoj Sofiji, a Pan joj je sve ispričao.

„Izgleda da su znali za razdvajanje“, rekao je. „Ubijeni čovek i njegov daimon. I oni su mogli da se razdvoje. Sokolica me je sigurno videla na grani i poletela je pravo ka meni – mislim, s naporom jer je on bio povređen – i nije se uplašila, hoću da kažem, nije se uplašila što me vidi samog kao što bi se drugi uplašili. Ni on se nije plašio.“

„A njegov novčanik, gde je sada?“

„Na našoj polici za knjige, pored nemačkog rečnika.“

„I šta je taj čovek rekao?“

„Rekao je: *'Ponesi. Ne daj da ga se dokopaju. Sve je na tebi i... tvom...'* Onda je umro.“

„Sve je na nama“, reče Lajra. „Hajde da ga pogledamo.“

* * *

Upalili su plinsku vatru u njenoj sobi u koledžu, seli za sto i uključili malu anbaričnu lampu jer je nebo bilo sivo, a spoljna svetlost mutna.

Lajra je uzela novčanik s police. Bio je to običan novčanik na preklop, bez kopče, jedva veći od njenog dlana. Koža je prvobitno bila zrnasta i hrapava, ali uglavnom se izlizala do masne glatkoće. Nekada je bio smeđ, ali je gotovo sasvim pocrneo, a na nekoliko mesta imao je otiske Panovih zuba.

Osećala je miris novčanika, delimično odbojan, delimično prijatan, kao mešavina muške kolonjske vode i znoja. Pan je mahnuo šapom sebi ispred njuške. Lajra je brižljivo u unutrašnjosti potražila monogram ili bilo kakvu oznaku, ali ništa nije našla.

Ponovo je otvorila novčanik i još jednom utvrdila da je potpuno običan. Našla je četiri novčanice, ukupno šest dolara i sto franaka – nevelika suma. U sledećem pregratku našla je povratnu železničku kartu od Pariza do Marselja.

„Je li bio Francuz?“, upita Pan.

„Ne znam još“, reče Lajra. „Vidi, evo slike.“

Iz sledećeg pregratka izvadila je prljavu izlisanu legitimaciju s fotogramom lica čoveka starog četrdesetak godina, crne kovrdžave kose i tankih brkova.

„To je on“, reče Pan.

Legitimaciju je izdalo Ministarstvo inostranih poslova Njegovog veličanstva na ime Entonija Džona Roderika Hasola, britanskog državljanina rođenog pre trideset osam godina. Fotogram daimona prikazivao je malu pticu grabljivicu sličnu sokolu. Pan je zurio u slike s mnogo zanimanja i sažaljenja.

Lajra je zatim našla karticu koju je prepoznala jer je imala istu takvu u tašni: člansku kartu Bodlijeve biblioteke. Pan je tiho uzviknuo od iznenađenja.

„Sigurno je imao neke veze s univerzitetom“, rekao je. „Vidi, šta je ovo?“

Bila je to još jedna legitimacija. Katedra za botaniku univerziteta izdala ju je doktoru Roderiku Hasolu, pripadniku naučnog osoblja Odseka za biljke.

„Zašto bi neko njega napao?“, upita Lajra ne očekujući odgovor. „Je li izgledao kao bogataš, je li nešto nosio?“

„Rekli su...“ Pan se trudio da se priseti. „Jedan napadač – ubica – iznenadio se što Hasol nije nosio torbu. Govorio je kao da su očekivali da nešto nosi. Onog drugog, onog ranjenog, nije zanimalo da razmišlja o tome.“

„Pa, *da li* je nosio torbu? Tašnu za spise, kofer, bilo šta?“

„Ne, ništa.“

Sledeći papir koji je pronašla bio je mnogo puta presavijan i ojačan lepljivom trakom na prevojima. Na vrhu je pisalo PROPUSNICA.

„Šta je to?“, upita Pan.

„Nekakav pasoš, mislim...“

Propusnicu je izdalo Ministarstvo unutrašnjih poslova Visoke porte Osmanskog carstva u Konstantinopolju. Na francuskom, engleskom i anadolskom pisalo je da Entoni Džon Roderik Hasol, botaničar iz Oksforda, Britanija, može da putuje teritorijama Osmanskog carstva i da vlasti treba da mu pruže pomoć i zaštitu kad god je to potrebno.

„Koliko je Osmansko carstvo?“, upita Pan.

„Ogromno je. Obuhvata Tursku, Siriju, Liban, Egipat, Libiju i još hiljade kilometara na istok. Mislim da je tako. Čekaj, evo još jedne propusnice...“

„I još jedne iza nje.“

Sledeća dva dokumenta izdali su Turkestanski kanat, koji obuhvata oblasti Baktrije i Sogdijane, i prefektura Sinkjang u Nebeskom kitajskom carstvu. Bili su vrlo slični propusnici Osmanskog carstva.

„Važnost im je istekla“, reče Lajra.

„Ova iz Sinkjanga je starija od ove turkestarske. To znači da je došao odande i da su mu trebala... tri meseca. To je dug put.“

„Ima ovde još nešto.“

Napipala je još jedan papir skriven u unutrašnjoj pregradi. Izvukla ga je, otvorila i videla nešto potpuno drugačije: reklamu za krstarenje Levantom na parobrodu *Zenobija*. Reklamu je izdala Carska orijentalna linija, a tekst na engleskom obećavao je *romantični i sunčani svet*.

„Svet svile i miomirisa“, čitao je Pan, „svet ćilima, slatkiša, damaskih sablji, sjaja lepih očiju pod zvezdanim nebom...“

„Ples uz romantičnu muziku Karla Pomerinija i njegovog Orkestra salonskih serenada“, čitala je Lajra, „uzbuđenje uz šapat mesečine na spokojnim vodama Sredozemnog mora... Kako može mesečina da šapuće? Krstarenje s Carskom orijentalnom linijom je kapija u svet ljupkosti... Čekaj, Pane, pogledaj.“

Na poledini je bio vozni red s datumima dolaska i polaska u raznim lukama. Brod isplovlja iz Londona u četvrtak sedamnaestog aprila i vraća se u Sautempton u petak dvadeset trećeg maja, a usput će svratiti u četrnaest luka. Neko je na reklamama zaokružio ponedjeljak dvanaesti maj, dan kada *Zenobija* svraća u Smirnu, povukao liniju i rukom napisao: *Kafe Antalija, Sulejmanov trg, 11.00.*

„Sastanak!“, reče Pan.

Skočio je na kamin, naslonio se prednjim šapama na zid i zagledao se u zidni kalendar.

„To nije ove godine – čekaj – to je dogodine!“, rekao je. „To su ti dani i datumi. Još se nije dogodilo. Šta ćemo da radimo?“

„Pa...“, reče Lajra, „trebalo bi ovo da odnesemo u policiju. Mislim, u to nema sumnje, zar ne?“

„Ne“, reče Pan i skoči nazad na sto. Okretao je papire da ih поближе прочита. „Je li to sve iz novčanika?“

„Mislim da jeste.“ Lajra je ponovo opipala sve džepove. „Ne, čekaj, ovde ima nešto... Novčić?“

Okrenula je novčanik i istresla ga. Nije ispao novčić, nego ključ s okruglim metalnim priveskom obeleženim brojem trideset šest.

„To liči na...“, reče Pan.

„Da. Videli smo to... Imali smo to. Kad to beše?“

„Prošle godine. Na železničkoj stanici...“

„Ormarić za prtljag!“, reče Lajra. „Ostavio je nešto u ormariću za prtljag.“

„Torbu koju su očekivali da će nositi!“

„Sigurno je još tamo.“

Zgledali su se iskolačenih očiju.

Lajra odmahnu glavom. „Treba da odnesemo ovo u policiju“, reče. „Uradili smo što bi svako drugi uradio, pogledali smo kome pripada i... i...“

„Možemo da odnesemo novčanik u Botaničku baštu. Tamo gde proučavaju biljke. Oni će znati ko je on.“

„Da, ali mi znamo da je ubijen. Prema tome, to je slučaj za policiju. Moramo tako, Pane.“

„Aha“, reče on. „Valjda moramo.“

„Nema razloga, ipak, da ne prepíšemo ponešto. Datume putovanja, vreme i mesto sastanka u Smirni...“

Sve je zabeležila.

„Je li to sve?“, upita Pan.

„Jeste. Pokušaću sve da vratim gde je bilo, a onda idemo u policijsku stanicu.“

„Zašto ovo radimo? Zaista? Zašto prepisujemo sve to?“

Lajra ga pogleda na trenutak, a onda se ponovo okrenu novčaniku. „Samo iz radoznalosti“, rekla je. „To se nas ne tiče, osim što znamo kako se novčanik obreo u ševaru. Prema tome, ipak nas se tiče.“

„I što je rekao da je sada sve na nama. Ne zaboravi to.“

Stavila je novčanik u džep, isključila vatru i zaključala vrata, pa su pošli u glavnu policijsku stanicu u Ulici Svetog Oldejta.

Dvadeset pet minuta kasnije čekali su pred šalterom dok se dežurni narednik raspravljao s čovekom koji je želeo da izvadi dozvolu za ribolov i nije prihvatao činjenicu da tu dozvolu izdaje rečna kapetanija, a ne policija. Rasprava je trajala toliko da je Lajra sela na jedinu stolicu i spremila se da čeka do ručka.

Pan joj je sedeo na krilu i posmatrao sve. Kad su dvojica policajca izašla iz zadnje kancelarije i zastala pored šaltera da popričaju, okrenuo se da ih pogleda, a trenutak kasnije Lajra je osetila da joj se njegove kandže zarivaju u ruku.

Nije ni trepnula. On će joj uskoro reći o čemu se radi. Tako je i bilo; Pan joj se popeo na rame i prošaputao: